https://adesmeutoi-geotechnikoi.gr/

Ο Αγροδιατροφικός τομέας ως πυλώνας κυριαρχίας της χώρας και οι προτάσεις για την ενίσχυση της διατροφικής κυριαρχίας

Η Ελλάδα παράγει με πλεόνασμα προϊόντα υψηλής αξίας, όπως ελαιόλαδο, φέτα, πορτοκάλια και προϊόντα υδατοκαλλιέργειας, αλλά εξαρτάται έντονα από εισαγωγές σε μαλακό σιτάρι, σόγια, όσπρια, βόειο και χοιρινό κρέας και αγελαδινό γάλα. Εξαρτάται ακόμη περισσότερο από εισαγόμενες εισροές για την πρωτογενή παραγωγή: λιπάσματα, σπόρους, ζωικό κεφάλαιο, ζωοτροφές και ενέργεια.

Επισιτιστική ή διατροφική κυριαρχία

Η επισιτιστική κυριαρχία, την οποία ανέφερε ο Γάλλος Πρόεδρος κ. Ε. Μακρόν ως το επιχείρημα για την αντίθεση της Γαλλίας στην εμπορική συμφωνία Ε.Ε. – Μερκοσούρ, είναι ένα σύγχρονο αίτημα πολλών κρατών και κοινωνικών κινημάτων. Αφορά στο δικαίωμα των πολιτών να καθορίζουν τις δικές τους πολιτικές για την πρωτογενή παραγωγή, για τα πρότυπα τροφίμων και για την προστασία του περιβάλλοντος, έστω κι αν εισάγουν ένα μέρος της τροφής τους. Συνεπώς, διαφοροποιείται από την επισιτιστική ή διατροφική αυτάρκεια.

Στόχος της είναι να θέτει τους παραγωγούς και τους καταναλωτές στο επίκεντρο του συστήματος τροφίμων (τοπική οικονομία), αντί να εξαρτάται από τις πολυεθνικές εταιρείες και την παγκόσμια αγορά. Ορίζεται ως το δικαίωμα των λαών στην υγιεινή διατροφή και σε πολιτισμικά κατάλληλες τροφές, που παράγονται με βιώσιμες μεθόδους, καθώς και ως το δικαίωμά τους να ορίζουν οι ίδιοι τις μεθόδους γεωργίας και τους τρόπους παραγωγής των τροφίμων.

Η έννοια διατυπώθηκε από το διεθνές αγροτικό κίνημα Via Campesina στη Σύνοδο Κορυφής της FAO για τα Τρόφιμα το 1996 και αποσαφηνίστηκε με τη Διακήρυξη του Nyéléni (Μάλι, 2007). Σε αντίθεση με την «επισιτιστική ασφάλεια», που ρωτά αν υπάρχει αρκετή τροφή, η κυριαρχία

ρωτά ποιος αποφασίζει πώς παράγεται, από ποιον και για ποιον. Για μια χώρα-μέλος της ΕΕ, αυτό μεταφράζεται κυρίως σε περιθώρια εθνικής πολιτικής: προστασία της γης, του παραγωγικού δυναμικού, της ποιότητας και της ταυτότητας των προϊόντων.

Αυτάρκεια έναντι ασφάλειας

Η αυτάρκεια απαιτεί την παραγωγή του 100% των τροφίμων που καταναλώνονται εντός των συνόρων, κάτι πρακτικά αδύνατο για τις περισσότερες σύγχρονες οικονομίες. Αντίθετα, η ασφάλεια εστιάζει στη διαθεσιμότητα, στην πρόσβαση και στη διατροφική σταθερότητα, αξιοποιώντας τόσο την εγχώρια παραγωγή όσο και το διεθνές εμπόριο.

Ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) περιγράφει την επισιτιστική ασφάλεια με τέσσερις πυλώνες:

- **Διαθεσιμότητα:** επαρκής ποσότητα τροφίμων, από εγχώρια παραγωγή ή εισαγωγές.
- **Πρόσβαση:** οικονομική και φυσική δυνατότητα των νοικοκυριών να αποκτήσουν τροφή.
- **Αξιοποίηση:** ασφαλή, θρεπτικά τρόφιμα και σωστή χρήση τους.
- **Σταθερότητα:** διατήρηση των τριών παραπάνω και σε περιόδους κρίσεων (πανδημίες, πόλεμοι, ακραία καιρικά φαινόμενα).

Μπορούμε, όμως, να μιλάμε για αληθινή διατροφική αυτάρκεια όταν δεν υπάρχει αυτάρκεια στις αγροτικές εισροές – εφόδια, δηλαδή στα λιπάσματα, στα γεωργικά φάρμακα, στους σπόρους και στο πολλαπλασιαστικό υλικό, στις ζωοτροφές, στα γεωργικά μηχανήματα και στα ανταλλακτικά, στην ενέργεια που απαιτείται;

Η ενεργειακή κρίση του 2021–2022, αλλά και ο πρόσφατος πόλεμος στον Περσικό Κόλπο έδειξε την ευαλωτότητα αυτή στην πράξη. Τα αζωτούχα λιπάσματα παράγονται από φυσικό αέριο (πρώτη ύλη και παραγωγή ενέργειας), οπότε η εκτίναξη της τιμής του έπληξε την ευρωπαϊκή παραγωγή αμμωνίας και λιπασμάτων. Σύμφωνα με τη Fertilizers Europe, οι εισαγωγές καλύπτουν ιστορικά περίπου το 32% της ζήτησης λιπασμάτων στην ΕΕ, ενώ οι εισαγωγές από τη Ρωσία αυξήθηκαν κατά 117% μεταξύ 2020/21 και 2023/24, φτάνοντας τους 1,78 εκατ. τόνους. Μια χώρα που παράγει τρόφιμα με εισαγόμενες εισροές είναι αυτάρκης μόνο όσο οι αλυσίδες εφοδιασμού λειτουργούν.

Η Αυτάρκεια των τροφίμων ανά κατηγορία στην Ελλάδα

Η χώρα είναι πλεονασματική σε σκληρό σιτάρι, ρύζι, ελαιόλαδο, φέτα, πορτοκάλια και τσιπούρα–λαβράκι, αλλά έντονα ελλειμματική σε μαλακό σιτάρι, σόγια, ξερά όσπρια, βόειο και χοιρινό κρέας και αγελαδινό γάλα.

Οι πίνακες που ακολουθούν δείχνουν την ελληνική παραγωγή και το ποσοστό αυτάρκειας, δηλαδή τον λόγο εγχώριας παραγωγής προς εγχώρια κατανάλωση. Ποσοστό πάνω από 100% σημαίνει εξαγωγικό πλεόνασμα· κάτω από 100% σημαίνει εξάρτηση από εισαγωγές.

Σιτηρά

Είδος παραγωγής	Ελληνική παραγωγή	Ποσοστό αυτάρκειας
Σκληρό σιτάρι	900.000 τόνοι	110 – 130 %
Μαλακό σιτάρι	300.000 τόνοι	22 – 30 %
Κριθάρι	350.000 τόνοι	50 – 80 %
Βρώμη	80.000 τόνοι	80 – 90 %
Αραβόσιτος	1.300.000 τόνοι	60 – 70 %
Ρύζι	240.000 / 170.000 τόνοι *	170 % **

* αναποφλοίωτο / αποφλοιωμένο ρύζι · ** 60.000 τόνοι εγχώρια κατανάλωση + 30.000 τόνοι εισαγωγή

Η εικόνα των σιτηρών είναι αντιφατική. Η χώρα εξάγει σκληρό σιτάρι για ζυμαρικά και ρύζι, αλλά καλύπτει μόνο το ένα τέταρτο περίπου των αναγκών της σε μαλακό σιτάρι, την πρώτη ύλη του ψωμιού. Το έλλειμμα σε αραβόσιτο και κριθάρι, βασικές ζωοτροφές, μεταφέρεται άμεσα στο κόστος της κτηνοτροφίας.

Ψυχανθή

Είδος παραγωγής	Ελληνική παραγωγή	Ποσοστό αυτάρκειας
Φασόλια ξερά	12.000 τόνοι	30 – 40 %
Φακές	10.000 τόνοι	35 – 40 %
Ρεβίθια	15.000 τόνοι	80 – 85 %
Μπιζέλι – Αρακάς	3.000 τόνοι	70 – 80 %
Σόγια	15.000 τόνοι	5 %

Τα όσπρια, παραδοσιακή βάση της μεσογειακής διατροφής, είναι από τα πιο ελλειμματικά προϊόντα: φασόλια και φακές καλύπτονται κατά 30–40%. Η σόγια, με αυτάρκεια μόλις 5%, είναι η κύρια πηγή φυτικής πρωτεΐνης για τις ζωοτροφές, οπότε η εξάρτησή της επηρεάζει όλη την ζωική παραγωγή. Τα ψυχανθή εμπλουτίζουν επίσης το έδαφος με άζωτο, άρα η επέκτασή τους θα μείωνε και την ανάγκη για λιπάσματα.

Λαχανοκομικά

Είδος παραγωγής	Ελληνική παραγωγή	Ποσοστό αυτάρκειας
Πατάτα	350.000 τόνοι	75 – 80 %

Είδος παραγωγής	Ελληνική παραγωγή	Ποσοστό αυτάρκειας
Κρεμμύδια ξερά	85.000 – 150.000 τόνοι	90 – 100 %
Νωπή τομάτα	650.000 τόνοι	> 100 % *
Πιπεριά	120.000 τόνοι	100 % **

* εισαγωγές εκτός εποχής παραγωγής 15.000 τόνοι και εξαγωγές 40.000 τόνοι · ** αυτάρκεις μόνο εντός εποχής

Στα λαχανικά η χώρα είναι κατά βάση αυτάρκης, με εποχικές διακυμάνσεις: τομάτα και πιπεριά καλύπτονται πλήρως μέσα στη σεζόν, αλλά εκτός εποχής απαιτούνται εισαγωγές. Η πατάτα, με αυτάρκεια 75–80%, αποτελεί σημαντικό κενό για ένα βασικό αγαθό.

Φρούτα

Είδος παραγωγής	Ελληνική παραγωγή	Ποσοστό αυτάρκειας
Μήλα	330.000 τόνοι	90 %
Αχλάδια	120.000 τόνοι	90 %
Ροδάκινα – Νεκταρίνια	750.000 τόνοι	> 100 %
Λεμόνια	50.000 – 80.000 τόνοι	60 – 70 %
Πορτοκάλια	800.000 τόνοι	165 %

Τα φρούτα είναι από τους ισχυρότερους εξαγωγικούς τομείς, με τα ροδάκινα, τα νεκταρίνια και τα πορτοκάλια να υπερκαλύπτουν την εγχώρια ζήτηση. Η μερική εξάρτηση σε μήλα, αχλάδια και λεμόνια δείχνει περιθώρια για στοχευμένες αναδιαρθρώσεις καλλιεργειών.

Αμπελώνες – Ελαιώνες

Είδος παραγωγής	Ελληνική παραγωγή	Ποσοστό αυτάρκειας
Επιτραπέζια σταφύλια	280.000 τόνοι	130 %
Οίνος	1,5 εκατ. εκατόλιτρα	110 %
Επιτραπέζιες ελιές	350.000 – 450.000 τόνοι	> 100 %
Ελαιόλαδο	200.000 – 300.000 τόνοι	> 150 %

Αμπέλι και ελιά είναι οι παραδοσιακοί πυλώνες της ελληνικής γεωργίας και παραμένουν σαφώς πλεονασματικοί. Εδώ το διακύβευμα δεν είναι η ποσότητα αλλά η αξία: εξαγωγή επώνυμων, τυποποιημένων προϊόντων αντί για χύμα πρώτη ύλη που τυποποιείται και πωλείται με ξένη ετικέτα.

Κρέατα

Είδος παραγωγής	Ελληνική παραγωγή	Ποσοστό αυτάρκειας
Βόειο – μοσχαρίσιο κρέας	40.000 τόνοι	10 – 20 %
Χοιρινό κρέας	70.000 τόνοι	25 %
Αιγοπρόβειο κρέας	60.000 (ΕΛΣΤΑΤ) – 100.000 (ΥΠΑΑΤ) τόνοι	80 – 90 %
Κρέας πουλερικών	250.000 τόνοι	95 %

Το κρέας είναι το πιο ευάλωτο σημείο. Η χώρα καλύπτει μόλις το 10–20% της κατανάλωσης βόειου και το 25% του χοιρινού, ενώ ακόμη και στο αιγοπρόβειο, παραδοσιακή της δύναμη, δεν είναι πλήρως αυτάρκης. Η απόκλιση ΕΛΣΤΑΤ–ΥΠΑΑΤ στο αιγοπρόβειο δείχνει και ένα πρόβλημα αξιοπιστίας των στατιστικών, που δυσκολεύει τον σχεδιασμό πολιτικής.

Γαλακτοκομικά, αυγά, μέλι, ψάρια

Είδος παραγωγής	Ελληνική παραγωγή	Ποσοστό αυτάρκειας
Αγελαδινό γάλα	620.000 τόνοι	50 – 60 %
Αιγοπρόβειο γάλα	900.000 – 1.250.000 τόνοι	95 %
Φέτα	140.000 τόνοι	> 200 %
Αυγά	1.570 εκατομμύρια τεμάχια	90 %
Μέλι	25.000 τόνοι	90 %
Ψάρια	200.000 τόνοι	400 % σε τσιπούρα & λαβράκι· 35 % σε όλα τα είδη ψαριών

Η φέτα, ΠΟΠ προϊόν από αιγοπρόβειο γάλα, καλύπτει διπλάσιες ποσότητες από την εγχώρια κατανάλωση και είναι από τα πιο αναγνωρίσιμα ελληνικά προϊόντα διεθνώς. Αντίθετα, η αγελαδοτροφία καλύπτει μόνο το μισό περίπου της ζήτησης σε γάλα. Στην αλιεία, η Ελλάδα είναι ηγέτιδα στην υδατοκαλλιέργεια τσιπούρας και λαβρακιού, αλλά εισάγει σημαντικές ποσότητες άλλων ειδών.

Η Στρατηγική διαφοροποίηση ως απάντηση στην έλλειψη αυτάρκειας

Για να αντισταθμίσουν την έλλειψη αυτάρκειας, τα κράτη επιδιώκουν τη διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας βασικών αγαθών και τη δημιουργία στρατηγικών αποθεμάτων ασφαλείας. Με αυτόν τον τρόπο δεν εκβιάζονται πολιτικά ή οικονομικά από τρίτους.

Η συμμετοχή της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς και ενώσεις (όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΠΟΕ) θέτει δεσμεύσεις που δεν εμποδίζουν την άσκηση εθνικής πολιτικής, αλλά απαιτούν αυτή να προσαρμόζεται σε υπερεθνικούς κανόνες, τηρώντας κοινές δεσμεύσεις στο εμπόριο και στις επιδοτήσεις. Η συμμετοχή σε ενώσεις περιορίζει τις μονομερείς ενέργειες και τον απόλυτο προστατευτισμό.

Στην πράξη, η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) ορίζει το πλαίσιο των ενισχύσεων, ενώ οι εμπορικοί κανόνες της ΕΕ και του ΠΟΕ περιορίζουν τους δασμούς και τις εθνικές επιδοτήσεις. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ωστόσο, η χώρα διατηρεί σημαντικά εργαλεία: τον χωροταξικό σχεδιασμό, τους ελέγχους ποιότητας και προέλευσης, τις δημόσιες υπηρεσίες γεωργικών εφαρμογών, τη φορολογική πολιτική και τον σχεδιασμό του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ. Μετά την πανδημία και τον πόλεμο στην Ουκρανία, και η ίδια η ΕΕ έχει στραφεί στην έννοια της «ανοιχτής στρατηγικής αυτονομίας», δηλαδή στη μείωση των κρίσιμων εξαρτήσεων χωρίς εγκατάλειψη του εμπορίου.

Η Διαφθορά περιορίζει τη διατροφική κυριαρχία

Η διαφθορά στον αγροδιατροφικό τομέα δεν είναι μόνο ζήτημα νομιμότητας· πλήττει άμεσα την κυριαρχία, γιατί μεταφέρει πόρους από τους πραγματικούς παραγωγούς και προσκαλεί εξωτερική εποπτεία. Η υπόθεση του ΟΠΕΚΕΠΕ το αποδεικνύει: παράτυπες ενισχύσεις, κυρίως μέσω δηλώσεων βοσκοτόπων, σε συνδυασμό με υποστελέχωση και δειγματοληπτικούς ελέγχους, οδήγησαν σε διαδοχικές δημοσιονομικές διορθώσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα διοικητικά πρόστιμα τα πληρώνει το Δημόσιο, δηλαδή όλοι οι φορολογούμενοι, ενώ τα ποσά της απάτης ανακτώνται μόνο από όσους καταδικαστούν.

Απάτη μέσω των οικονομικών ενισχύσεων

- Απώλεια οικονομικών ενισχύσεων και μείωση της βιωσιμότητας στις πραγματικές αγροτικές εκμεταλλεύσεις.
- Επιβολή προστίμων στη χώρα με επιβάρυνση όλων των φορολογουμένων.
- Επιβολή μέτρων επιτήρησης που μειώνουν τον βαθμό κυριαρχίας της χώρας.
- Πλήγμα στην αγροτική ανάπτυξη και στα μέτρα που στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, στη δράση για το κλίμα και στην ενίσχυση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των αγροτικών περιοχών.

Απάτη μέσω των ελληνοποιήσεων

- Αθέμιτος ανταγωνισμός, μείωση των τιμών πώλησης των ελληνικών προϊόντων και μείωση της βιωσιμότητας των ελληνικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων.
- Παραπλάνηση του καταναλωτή.
- Κατανάλωση προϊόντων αμφίβολης διατροφικής ασφάλειας και ίσως χειρότερης ποιότητας.
- Δυσφήμηση των ελληνικών προϊόντων (brand name) όταν τα ελληνοποιημένα προϊόντα υστερούν σε ποιότητα.

- Απώλεια ιχνηλασιμότητας.
- Φοροδιαφυγή.

Οι ελληνοποιήσεις, δηλαδή η πώληση εισαγόμενων προϊόντων ως ελληνικών, πλήττουν κυρίως τα προϊόντα όπου η χώρα είναι ελλειμματική και η τιμή του εγχώριου προϊόντος υψηλότερη: αιγοπρόβειο κρέας, γάλα, μέλι, όσπρια. Έτσι, η απάτη τιμωρεί ακριβώς τους κλάδους που η χώρα θα έπρεπε να ενισχύει.

Προτάσεις για ενίσχυση της διατροφικής κυριαρχίας

1. **Χωροταξική προστασία της γεωργικής γης.** Συνταγματική κατοχύρωση της Γεωργικής Γης Υψηλής Παραγωγικότητας ως «εθνικού πόρου» και αποτελεσματική αποτροπή της αλλαγής χρήσης της (π.χ. για φωτοβολταϊκά ή για δόμηση εκατέρωθεν αγροτικών οδών).
    - *Γιατί:* η παραγωγική γη είναι ο μόνος παραγωγικός συντελεστής που δεν αναπληρώνεται. Η διάταξη του ν. 4711/2020 επιτρέπει φωτοβολταϊκούς σταθμούς έως 1 MW σε γη υψηλής παραγωγικότητας, μέχρι το 1% των καλλιεργούμενων εκτάσεων κάθε Περιφερειακής Ενότητας. Το ΓΕΩΤΕΕ Κ. Μακεδονίας εκτίμησε το 2021 ότι έτσι θα χαθούν περίπου 320.000 στρέμματα πανελλαδικά· μόνο στο Κιλκίς, οι γνωμοδοτήσεις για τέτοια γη αφορούσαν 20.703 στρέμματα σε δύο χρόνια. Οι σταθμοί μπορούν να χωροθετηθούν σε μη παραγωγικές εκτάσεις, όπως εγκαταλελειμμένα ορυχεία.
2. **Αυτάρκεια σε εισροές και εφόδια.** Στρατηγική στήριξη των εγχώριων μονάδων παραγωγής λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, σπόρων και ζωοτροφών, προκειμένου να μειωθεί η εξάρτηση από τις διεθνείς εφοδιαστικές αλυσίδες.
    - *Γιατί:* χωρίς δικούς της σπόρους, λιπάσματα και ζωοτροφές, η χώρα είναι αυτάρκης σε τρόφιμα μόνο όσο λειτουργούν οι διεθνείς αγορές. Σημαντικό ρόλο μπορούν να παίξουν οι εγχώριες ποικιλίες και φυλές παραγωγικών ζώων, η τράπεζα γενετικού υλικού και η επέκταση των ψυχανθών για ζωοτροφή.
3. **Ενίσχυση του συνεργατισμού.** Προώθηση των συνεργατικών σχημάτων, όπως οι Ομάδες και οι Οργανώσεις Παραγωγών, και της συμβολαιακής γεωργίας για εξασφαλισμένες τιμές παραγωγού, για μείωση του κόστους παραγωγής και για τη δημιουργία υπεραξίας μέσω καθετοποίησης και μεταποίησης.
    - *Γιατί:* οι μικρές και κατακερματισμένες εκμεταλλεύσεις έχουν αδύναμη διαπραγματευτική θέση απέναντι σε εμπόρους και αλυσίδες. Η συλλογική οργάνωση επιτρέπει κοινές αγορές εισροών, κοινή διάθεση και μεταποίηση, ώστε η προστιθέμενη αξία να μένει στον παραγωγό.
4. **Προστασία προέλευσης και επωνυμίας (brand name).** Αυστηροποίηση των ελέγχων στις «ελληνοποιήσεις» εισαγόμενων προϊόντων με αύξηση των ελέγχων και χρήση νέων

τεχνολογιών, όπως τα ραδιενεργά ισότοπα, και ενίσχυση της ταυτότητας των ελληνικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές (π.χ. χρηματοδότηση έρευνας για την ανάδειξη των ανώτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών των ελληνικών προϊόντων).

   - *Γιατί:* η ανάλυση σταθερών ισοτόπων αποτυπώνει το γεωγραφικό «αποτύπωμα» ενός προϊόντος και επιτρέπει να ελεγχθεί η πραγματική του προέλευση. Σε συνδυασμό με ψηφιακή ιχνηλασιμότητα, προστατεύει τόσο τον καταναλωτή όσο και τη φήμη των ΠΟΠ/ΠΓΕ προϊόντων.

5. **Ισχυρά κίνητρα για τη νέα γενιά.** Στρατηγική εφαρμογή γενναίων φορολογικών και χρηματοδοτικών κινήτρων για την ανανέωση του πληθυσμού των αγροτών και για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος στην Ελληνική ύπαιθρο.

   - *Γιατί:* σε επίπεδο ΕΕ, το 36% των αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι 65 ετών και άνω, ενώ μόλις το 10% περίπου είναι κάτω των 40 (στην Ελλάδα μόλις το 7,2%). Χωρίς διαδόχους, η γη εγκαταλείπεται ή συγκεντρώνεται, και χάνεται η πρακτική γνώση της παραγωγής. Για την Ελλάδα, η οποία διαθέτει μια πολύ εκτεταμένη συνοριογραμμή σε ξηρά και θάλασσα με τρίτες χώρες, το δημογραφικό πρόβλημα στην Ελληνική περιφέρεια αποκτά γεωπολιτικές και υπαρξιακές διαστάσεις.

6. **Γεωργικές εφαρμογές και κλιματική κρίση.** Ανασύσταση των γεωργικών εφαρμογών σε δημόσιο επίπεδο. Δημιουργία, σε κάθε Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής (Δ.Α.Ο.Κ.) ανά Περιφερειακή Ενότητα, Τμημάτων Προσαρμογής στην Κλιματική Κρίση και στις Νέες Τεχνολογίες, στελεχωμένων με γεωτεχνικούς επιστήμονες. Αυτοί θα προσλαμβάνονται με ειδικές εξετάσεις σε γεωτεχνικά θέματα και θα κάνουν εξάμηνη εισαγωγική εκπαίδευση πριν αναλάβουν υπηρεσία.

   - *Γιατί:* μετά την αποδυνάμωση των δημόσιων γεωργικών εφαρμογών, η συμβουλευτική πέρασε σε μεγάλο βαθμό στους εμπόρους εισροών. Ξηρασίες, πλημμύρες (όπως ο Daniel στη Θεσσαλία το 2023), νέα κλιματικά δεδομένα και νέοι εχθροί καλλιεργειών απαιτούν ανεξάρτητη, συστηματική και τοπική επιστημονική καθοδήγηση.

7. **Γεωργία ακριβείας και τεχνολογία.** Επένδυση σε συστήματα ευφυούς γεωργίας και διαχείρισης υδάτων για βελτιστοποίηση των αποδόσεων, εξοικονόμηση πόρων (νερό, λίπανση) και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

   - *Γιατί:* η άρδευση είναι ο μεγαλύτερος καταναλωτής νερού στη χώρα. Αισθητήρες, δορυφορικά δεδομένα και μεταβλητή εφαρμογή λιπασμάτων μειώνουν το κόστος και την εξάρτηση από εισροές, ενώ προστατεύουν τους υδατικούς πόρους.

8. **Διαχειριστικά σχέδια βόσκησης.** Κατάρτιση Διαχειριστικών Σχεδίων Βοσκήσιμων Γαιών σε όλη τη χώρα, με καθορισμό βιώσιμων Λιβαδικών Μονάδων σε κάθε περιοχή και

πολυετή εκμίσθωσή τους στους Έλληνες κτηνοτρόφους, ώστε να τερματιστεί η κοινόχρηστη βόσκηση. Η ορθολογική διαχείριση των βοσκοτόπων μπορεί να πενταπλασιάσει την παραγωγή βοσκήσιμης ύλης (χονδροειδής ζωοτροφή) και να μειώσει σημαντικά το κόστος παραγωγής των κτηνοτροφικών προϊόντων.

- *Γιατί:* η κοινόχρηστη βόσκηση οδηγεί σε υπερβόσκηση σε ορισμένες περιοχές και εγκατάλειψη σε άλλες. Τα σαφή, πολυετή δικαιώματα χρήσης κάνουν τον κτηνοτρόφο υπεύθυνο για τη βελτίωση του βοσκοτόπου και κλείνουν το πεδίο για τις εικονικές δηλώσεις που τροφοδότησαν την υπόθεση του ΟΠΕΚΕΠΕ.